Tečaj XX. List 1.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 1. januarja 1862.

Kaj si želijo „Novice“ od novega leta?

Če pregledamo dve leti, ki ste zadnje odmaknile pete, bomo rekli, da je bil čudapoln čas. Odkrivale so se po Avstrii politične, financijalne in narodne rane, ter se je obečalo, da bodo zacelile se v preteklem.

Prišlo je leto 1861; začelo se je s tem, da nov zdravnik globokeje ogleda stan državni; al pri tem odkrijejo se še globokeje rane; državne prašanja porodé se visoke važnosti, velike teže; politična administracija, sodnija, nauk, zakonodavstvo: vse to še ni celo na početku razvitka. Med samimi udi avstrijanske deržave težko je razkolništvo; na vseh straneh zapadne in iztočne, severne in južne Avstrije pravda med prevladajočimi in potlačenimi narodi. Bog nas obvaruj nesreče in političnega ognja! — K temu prištevaj najhujšo rano, izvirajočo deloma iz vseh ravno omenjenih težavnih zadev; stroški državni pri tolikih zunanjih in notranjih tegobah povzdignili so se tako silno, da k starim, komaj predneslijivim davkom treba novih dodajati, ako želimo, da se cela zgrada državna more vzderžati kot velika oblast evropejska. Res je dovolj ran, da se človek komaj upa pregledati jih!

Pa kaj tedaj želijo „Novice“ od novega leta?

Splošen je blagostan ali pa nesreča cele Avstrije; želeči, da nam zacelijo se rane domače, moramo živo živo želeti, da nastopi postavni red v celi državi, in mir med narodi cele velike Avstrije.

Zato „Novice“ želijo, da vodji države in tisti možje, ki krmilo državne ladije v svojih rokah imajo, najdejo najboljo pot za naše zadeve, da bode iz sedanje mlačne lege porodila se država, v kteri bodo zadovoljni vsi narodi, ne pa samo eden, ali kar bi še hujše bilo, samo dva. Naj ne reče se v Avstrii: Vsi ste poklicani, pa le eden ali dva sta izvoljena, ampak veljati mora enaka pravica vsem, da bojo tedaj ravno tako zadovoljni Slovani in Rumuni kot Nemci, Madžari in Lahi. — Po takem ne bo treba, kakor sedaj ljudje pravijo, vojske zoper notranje domače nezadovoljnike, ampak naša vojska bo postavljena na lego, v kteri vsaka vojska biti mora, da brani domovino le tujih napadnikov.

Po ti poti olajšali bi se stroški državni, in treba bi ne bilo povikševanja davkov.

Taka politika mora biti glavno gêslo tistih mož, kterim Njih Veličanstvo izročuje državno krmilo, ker le tako se bode spolnilo cesarjevo zagotovilo: „Enake dolžnosti, enake pravice“.

„Novice“ želé, da se najde prava pot, da se ustanovi autonomija posamnih dežel avstrijanskih, ktera dostojno krepčá njih život, pa ne razrušuje v potrebnih rečéh državne celote. Samostojnim srenjam in deželnim zborom naj se tedaj izročí mnogotero opravil, ki so dosihmal v rokah uradnij, pa so drage z ozirom na čas, ki se gubi, in na denarje, ki jih zahtevajo. Po takem bo treba manj opravilnih rok, uradnikov, in tudi po ti poti pomoglo bi se financijam našim dosti zdatno.

To so želje „Novic“ za celo našo državo. To pa so tudi želje vsakega Slovenca, ki želí veliko pa mogočno Avstrijo.

Al „Novice“ imajo še posebno želje za slovensko našo domovino, ktera pa že tudi svoje zdravilo našla bi v izpolnjenih gor rečenih občnoavstrijanskih željah.

„Novice“ želijo, da se v novem letu izpolni vse, o čem so v starem se trudile in znojile.

Želijo tedaj, da bi v letošnjem letu tudi pred prag Slovencov milejše sonce prisijalo, da bi se jim spolnile naravne pravice, ki jih imajo drugi narodi; želijo tedaj, da se slovenskemu jeziku dodeli pravica v uradnijah kakor v šoli, da bo mogel vsak razumeti, kaj se piše o njem, kaj se dopisuje njemu; in tako, da se otročiči našega naroda v šoli bodo ravno tako podučevali v svojem maternem jeziku kakor mladina vsakega druzega naroda v svojem. Preganjale nikdar niso „Novice“ nemškega jezika iz šol, več kakor ga je treba; le terjale so, da naj si v srednjih in višjih šolah nemščina in slovenščina prave sestrici bote; nobena več, nobena manj. Ker pa nam tega ni dalo staro leto, želimo to od novega.

„Novice“ želijo, da pošteni naši zoperniki spoznajo pravičnost naših prizadetev, ter da jim zasveti po glavah, da naš namen ne sega dalje, kot kar očitno zagovarjamo. S poštenim Nemcom ne more med nami nikdar prepira biti, ker le to, kar oni želijo za-se, želimo tudi mi za-se, sicer pa oni kot mi dobro spoznamo, da „kolikor jezikov kdo zná, toliko ljudí veljá“.

Tistim rogoviležem pa, ki hočejo, da bi mi Slovenci edini izključeni bili od ustavnih pravíc, — da bi kakor pankrti sedeli za durmi in od njih drobtine pobirali, — tistim, čigar sistematično ali po zlobni natori navdihnjeno ali pa plačano in udinjano rokodelstvo je, vsaki dan zvijače in laží trobiti po svetu, — tistim, naj so ptujci ali domači, pa le to pravimo, da prišel bo sodni dan, ko se bo odkrilo, kaj je laž, kaj je pravo. Naj si bodo svesti, da vse njih lajanje poštenega človeka ne moti, še manj pa „Novic“, kterih sveta naloga je, v vrsti z drugimi domačimi časniki, ktere vse edina misel vodi, braniti pravice slovenskega naroda, kterega je tudi Bog ustvaril in mu Cesar dal njegove pravice!

Gospodarske reči.

Kako je ravnati, da se pridelavajo dobre vertne semena.

Kdor si kupuje vertnih semen, je gotovo bil že večkrat oplahtan, da si ni vselej nadjanega vžitka iz kupljenega semena pridelal.

Pa tudi lastno seme ne rodí vselej po godu in namesto pričakovanega pridelka mu kako popačenko donese. Tako, na priliko, sadež iz zelenega semena je namesto glave dal norca, steblo iz mehkostročnega (cukrenega) grahora je rodilo grah s trdim stročjem, iz fežola pritlikovca je zrastlo steblo z dolgimi tertami itd.

Na vprašanje: odkod to? se pové, da od napačnega ravnanja s sadežem namenjenim za pridelek semena.

Vertnarji in poljodelci imajo navadno svet, na kterega stlačijo semenski sadež vsakoršnega plemena po navadi zelnate, ohrovtne in kolerabne štore, enega poleg drugega, brez pomislika, da so si te troje zeliša zlo žlahta, da se med sabo plodijo, in da odtod pridejo zveržki, ki jih norce zovemo.

Ravno tako se godí, če se blizo vkup vsadí grah ali fežol raznih sort, pritlikovec zraven ali saj blizo natičkega, zgodnji blizo poznega, cukreni blizo trdostročnika. Po plodu se zveržejo, barvo premenjajo, in čisto nov okus dobijo. Najvidljivši izgled o tem daje nam fežol po imenu „limončar“. Ako ga posadiš vmes, zraven ali blizo fežola druge sorte, ne bodeš pridelal več limončarja zelene barve z belo muho, ampak bo umazane barve, muha pa rumenkasta.

Ako ti je tedaj mar, se spačenega semena ogibati, varuj se saditi blizo skup zelišča, ki so si v žlahti, in več ko so si v žlahti, dalej narazen jih sej. To veljá sosebno od zelja (kapusa), ohrovta (verzota) in verhanjih kolerab. Dr. Jože Orel.

Gospodarske skušnje.

(Preveč solí živini dajati, ni dobro), — tako učé skušnje. Neki gospodar, ki je svojim kravam z velikim pridom na teden po funtu solí dajal, je zapazil, da je mleko vodeno postalo, ko jim je po 2 funta solí na teden dajal.

(Šoto za konjsko klajo) priporočajo nekteri gospodarji meklenburški in šverinski; vsako nedeljo naj se jim nekoliko šote (Torf) poklada. — Da bi šota živež bila, ni res; al da njena kislina želodcu dobro tekne in mu pomaga, da dobro prebavlja, to pa je mogoče. Vredna je ta stvar, da se skuša.

Obertnijska skušnja.

(Kovaško železo se prevleče poverh z jeklom hitro), ako se kovno železo (Schmiedeisen) ob enem s kakim kosom litega železa (Gusseisen) v ogenj déne, da se obá skupaj belo razbelita; zdaj se razbeljeno lito železo večkrat hitro po kovnem železu potegne, in potem razhladí. Tako se napravi po kovnem železu tanka, pa zlo trda jeklena skorja, ktere se tudi najostrejša pila ne prime.

Za hišne potrebe kaj.

(Stare slepe šipe ali take, ki se svetijo kakor mavrica), se dajo lepo očistiti, ako na šipe posiplješ nekoliko suhega, v prah zmletega razjedljivega kalija, ki se pod imenom „Aetzkali“ v štacuni ali apoteki dober kup kupi; potem pomoči enmalo z vodo po šipi nasipani kali in pusti zmes kakih 5 do 10 minut na šipi; obriši jo potem z volnato cunjico, omij s čisto vodo in obriši jo nazadnje do suhega. Tako bo slepa šipa spet čista.

Zdravilske reči.

(Za ozeblíne) je mnogo mnogo pomočkov, al ozebljena roka ali noga, če tudi ozdravljena, spet rada ozebe, ker je že kri taka v njih, da jo mraz rad zgrabi; včasih pa mine po nekterih letih, da ne vemo, kako. Ker nas, častiti g. Fr. P—ć, prašate za svèt, radi vam povemo, da je dobro pomagalo večkrat to-le mazilo: Raztopi frišne svinjske masti in primešaj ji svinjskega žolca, vsakega polovico, pa dobro pomešaj tako, da se žolc od masti ne loči. Namaži tega mazila na čisto rutico platna in jo obveži okoli ozebline; čez to pa oveži še večo rutico, in čez vse obuj rokovico ali nogovico. Tako stori vsaki večer ali vsako jutro; v 3 ali 4 dneh se že vidi, da mazilo pomaga. — Ali nasterži krejde v ribjo mast (fištran), da je mazilo gosto; namaži te mastí na rutico in obvij ozeblino. Ako imaš rano, ponovi to, kadar se osuší; pozneje je dosti, ako ga zjutraj in zvečer ponoviš. Ozeblinska rana se zaceli v 8 dneh. — Tudi sama merzla voda je kaj dobra pomoč zoper ozebline. Zvečer, preden greš spat, vzemi tanko platneno ruto, pomoči jo v nepremerzlo vodo, pa jo dobro izžmij in jo 4krat skup zgani in ozebljeno roko ali nogo ovij; čez to pa obleci gorke rokovice (kosmate) ali pa obuj volnate nogovice ali pa zavij roko ali noge pod odejo. V 3 ali 4 nočeh se ozdravi najhuja prisadna ozeblina. Tudi če se ozeblina gnojí, ali če je roka po ozeblini razpokana, naj se ravná ravno tako.

Gospodarska novica.

(Pasja razstava). V angležkem mestu Leedsu bila je letos mesca vélikega serpana zraven razstave poljskih pridelkov tudi pasja razstava. Al ne mislite, da so psi kakošno razstavo napravili, ampak psi so bili na ogled postavljeni. Bilo jih je 554, 14 plemen; največ jih je bilo lovskih. Najmanji pes ni vagal več kot 2 funta, največi pa 2 centa. Mnogim psetom je bil dodan rodovnik (geneologia) tako, da pri nekterih se je dalo dokazati 20 preddedov. Tudi cena jim je bila dodana, pri nekterih tako visoka, da ni skor verjeti; kakih 50 psov je bilo cenjenih po 1000 gold., eden za 10.000 gold., eden celó za 12.000 gold. S tem, kar marsikter bogat Angležz za enega psa potroši, bi se dala pri nas grajščinica kupiti. Za premije najveljavniših psov je bilo razdeljeno okoli 2000 gold.

„Gosp. List.“

Pregled slovenskega slovstva v letu 1861.

Spisal A. K. Cestnikov.

Nasprotniki naši nam sponašajo, da nimamo Slovenci razun „Novic“ ničesar. Čudno je, da še „Novic“ ne tajijo, ker potem bi lahko brez skrbí trobili po časnikarski trojici, da Slovencov ni, da ime Slovenec ne pomeni nič, ampak da je le izmišljena beseda. „Novice“ bi res zadostile našim potrebam, ko bi se imela dokazati naša bitnost, ker že nad njimi imajo sovražniki narodovi toliko glodati, da si bodo zobé prej ali slej skrhali, če imajo še tako ojstre. Pa tudi drugod niso naši domoljubi rok križem držali, ampak prizadevali so si domačo reč po mogočosti povzdigniti, in trud ni ostal brez uspeha. V dokaz bi navel ustrojenje slovenskih čitavnic v Terstu, Mariboru in Ljubljani (tudi v Celju je že vse priredjeno, in dovoljenje je že prišlo iz Gradca), — živo vdeleževanje pri podpisovanju slovenske peticije in zahvalnic gg. dr. Toman-u in Černet-u itd.; ker pa to drugam spada, hočem tukaj le pregled našega slovstva v pretečenem letu sostaviti, nesramnim blebetavcom usta zamašiti, vredne sine naše matere pa z nado boljše in prijetnejše prihodnosti napolniti.

1. „Novice“. Vreduje dr. Bleiweis že 19 let. Serčna žila so v življenji slovenskega slovstva; v njih imamo iskati začetek in razvitek naše mlade literature, one so ogladile naš jezik ter ga pripravnega storile za vsako znanstveno razpravo kakor tudi za djansko rabo. Branijo tudi krepko pri vsaki priložnosti svoj narod napadov malopridnih ljudí.

2. „Zgodnja Danica“. V Ljubljani pod vredništvom L. Jerana, izhaja že 14 let. Zapopadek je crkven katolišk in národen slovensk, toraj nam je tudi sila važen in potreben časnik, ker možato varuje pravice naše vere in naše narodnosti.

3. „Slovenski prijatel“. Izhaja v Celovcu že 10 let. Vrednik mu je Andrej Einspieler, šiba koroških nemškutarjev. Razun pridig prinaša tudi spise politiškega obsega, in vrlo se mu prileže poslovica: „Za vero in domovino“.

4. „Slovenski Glasnik“. Izdaja v Celovcu Anton Janežič že 4 leta. Ni popolnoma zadostil našim potrebam v zdajnem času, ko je želja po berilu splošnija med nami.

Zato nas je srčno razveselilo oznanilo, da bo v prihodnje izhajal v obilneji meri.

5. „Učiteljski tovarš“. Vrednik Andr. Praprotnik. Nova rastlika na slovstvenem polji slovenskem, ktera je koj v začetku krepko pognala, in bo, kakor se kaže, lepega sadú rodila navduševaje učitelje naše mladine za materinski jezik.

6. „Drobtinice za leto 1861“. Izdalo vodstvo lavantinskega seminišča. Koliko veljavnost ima ta zares narodna knjiga pri Slovencih, zadosti pričuje njeno 15letno življenje. Milostljivi knez in škof Slomšek imajo posebni dar božji, svojim ovčicam lepih naukov v tako prijetni obliki nadrobiti, da jih tudi manj razumni lahko povžijejo v svoj duševni prid. Posebnih zaslug si je pridobil pri vredovanju učeni jezikoslovec Oroslav Caf, bivši podravnatelj v mariborskem semišču.

7. „Zemljovid slovenske dežele in pokrajin.“ Izdelal in na svitlo dal Peter Kozler. Lepšega kinča bi si slovenski domorodec ne mogel omisliti za ozaljšanje svoje sobice. Pri pogledu na zemljovid se vsili nehoté misel: Še te nedolžne stvarice nam niso privošili! Zdaj vendar sme vediti Slovenec, kje da je domá.

8. „Kratek slovenski zemljopis“. Tudi od P. Kozlerja. Obsega popis slovenskih kronovin z nemškim in slovenskim imenikom krajev.

9. „Cvet slovenske poezije“. Na svitlo dal Anton Janežič. Obsega zbirko najboljših izdelkov slovenskih pesnikov, ki je namenjena naši mladini po gimnazijah in realkah.

10. „Maria Stuart“. Poslovenil lepo Fr. Cegnar in na svitlo spravil Anton Janežič v cvetju iz domačih in tujih logov.

11. „Zemljopis od Henflera“. Poslovenil Matevž Cigale. Šolska knjiga, kteri pa je še pot v naše šole vedno zaprta.

12. „Darek pridni mladosti“. Od A. Praprotnika. Knjižica, posebno primerna za šolske darila.

13. „Nanos“. Slovenski zabavnik za leto 1862. Izdal J. P. Vijanski. Nanosila je slovenska mladina svojih izdelkov, toraj je še marsikaj nepopolnega najti. S časom pa bodo iz mladenčev možje, in potem njihova zmožnost veča. Naj bi toraj izhajal „Nanos“ še mnoge leta in čedalje bolji prihajal.

14. „Domač koledar slovenski 1862“. Spisal P. Hitzinger. Doživel je že sedmi tečaj in prinesel tudi letos mnogo koristnih reči v svojih predelih.

15. „Vélika pratika 1862“. Izdaja kranjska kmetijska družba, spisuje dr. Bleiweis. Prinaša vsako leto koristnih naukov v najrevniše bajte slovenskega ljudstva. Naj roma tudi letošnja pratika po vseh okrajnah in nese poduk pisani „pod lipo“ pod naslovom „Novi čas“ po svetu, da vsak naš rojak tudi v borni koči zapopade darove in pravice novega časa.

16. „Pesmi za spev in glasovir“. Sostavil Martin Jenko in posvetil visokemu podporniku slovanstva, gospodu J. J. Štrosmajer-ju. Prikupile in vdomačile so se že tako, da je ni vesele pevske družbe, v kteri bi se ne razlegala „Pobratimija“, „Lipica“, „Rojakom“ ali pa junaška „Naprej!“

17. „Slovenkam“. Slovenske narodne pesmi za glasovir tudi od Jenko-ta. Prelepo darilo domorodnim gospodičnam za novo leto.

18. „Pesmi“. III. šestka od Mir. Vilharja, kteri si je s svojimi umotvori lepo ime pridobil ne samo pri Slovencih, ampak celó pri sosedih naših na Hrvaškem, kterim se je posebno priljubila njegova „Mila lunica“.

19. „Mične slovenske zdravice“. Zložil Juri Fleišman. Kakor lani prvi, se je letos drugi zvezek prikupil in vdomačil pri našem muzikalnem svetu.

20. „Glasi gorenski“. Zložil Andrej Vavken. Razveselil je obdarovani skladatelj prijatle domačega petja podarivši jim vsem prav mičnih pesmic.

21. „Pesmi z napevi“. Zložil Gr. Rihar, kterega ime bo slovelo, dokler bodo Slovenci lepo petje spoštovali.

22. „Zgodbe sv. pisma“. Izdalo družtvo sv. Mohora.

23. „Slovenske večernice“. III. zvezek. Izdaja družtvo sv. Mohora prostemu ljudstvu v poduk.

24. „Slovenske večernice“. IV. zvezek.

25. „Koledarček“ družbe sv. Mohora za leto 1862. Obsega torbico podučnih spisov, potem pa imenik dosmrtnih in začasnih družbenikov.

26. „Izvestje ljubljanske gimnazije“ nam je prineslo zanimiv spis o slovenskih slovnicah, kterega je priobčil prof. Jož. Marn.

27. „Izvestje ljubljanske realke“ nam priobčuje umetno spisan sostavek: glasoslovja slovenskega jezika od prof. Ant. Lesarja.

28. „Stenografični zapisi“ o sejah deželnega zbora v Ljubljani.

29. „Stenografični zapisi“ o sejah deželnega zbora v Gorici.

30. „Poezije“. Zložil Gr. Krek. Omislil si jih bo vsak spoštovatelj Prešernov in jih z veseljem prebiral; zakaj mladi naš pesnik Gr. Krek mu je priden nasledovavec.

Omeniti so še nektere šolske in molitvene bukve, pa tudi katekizem za realko od Lesarja.

V nemškem jeziku se potegujejo za našo stvar. „Ost und West“ na Dunaji in pa „Stimmen aus Innerösterreich“ v Celovcu. Izmed hrvaških časnikov se prav rad ozira „Glasonoša“ v Karlovcu na nas Slovence. Razun tega, kar že imamo v rokah, se natiskuje v Gradcu „Slovenski pravnik“, v Ljubljani „Občna povestnica“, v Celovcu „Vilem Tel“, v Mariboru „Drobtinice za leto 1862“.

Vidi se, da spešno napredujemo vkljub mnogim zaprekam, ktere nam stavijo protivniki narodnega izobraženja. Če bo šlo tako naprej, bi rad vidil tistega, ki bi se podstopil našo literaturo v robcu odnesti!

Ozir po evropejskih narodih.

Rod človeški ali človeštvo se delí v jezikoslovnem ogledu na štiri plemena in sicer: na indo-evropejsko, semitsko, seversko in činsko pleme (pokolenje).

Pleme indo-evropejsko je na celi zemlji najimenitniše in gospodarsko pleme bodi si v obziru na vero, zlasti kristjansko, ali pa gledé na omikanost in razsvetljenje, zlasti novo evropejsko.

Izvir in začetek njegov, skrit v nedosežni tmini starodavnosti, se navadno išče v srednji Azii na veliki višavi himalajski, kjer je že pred občnim ali Noetovim potopom razširjeno bilo.

Pleme indo-evropejsko je na celem svetu najmočneje, zakaj v njem se šteje še čez 360 milijonov ljudí, in ono se razpolaga po Evropi, Azii in imenitnem kosu Amerike.

I. O narodih slovanskih.

Slovani so narod plemena indo-evropejskega, in tedaj najbližje v žlahti ali v rodu pred vsemi drugimi Litvanom, za njimi Grekom in Latincom, Celtom ali Galom in Nemcom, zadnjič Indom in drugim Azijatom, kteri so si vsi z deli svojimi, z vero in omikanostjo gledé na umetnosti in znanosti največo slavo in najstanovitniše ime v knjigi ljudskega (človeškega) življenja zadobili.

Slovani so prebivavci prestari Evrope, od nepametvanih časov tukaj z drugimi sorodnimi plemeni, tako rekoč med njimi naseljeni, kamor so iz Azije že precej časa pred Kristusovim rojstvom prišli.

Predniki Slovanov, naselivši se v takih deželah, iz kterih so se drugi narodi drugam pobirali, so bili zajeli v Evropi tisti nezmerni prostor zemlje, kteri leží med morjem baltiškim (slovanskim) in sinjim ali jadranskim (adrijatskem), med gorami tatranskimi (Karpate), reko

Donavo, zgornjo Volgo in konci Finov za mestom Novogorodom.

Nekdanje in občno (splošno) ime Slovanov pri ptujcih je bilo Vendi ali Vindi (kakor bi rekel Indi); domače pa Spori ali Srbi, Lehi ali Polaki, Čehi, Rusi, Hrvati, Slovenci itd.

Ime Slovan ali Slavjan pride po misli učenih od slova, to je, besede, (s ktero so se eden druzega razumeli, kakor Nemec od nemega (mutastega), to je takega, ki ga Slovani niso razumeli), ali pa od stare boginje Slave, ktero so predniki naši častili, in ktera se še dandanašnji v nekterih narodnih pesmah v spomin jemlje in čisla; ali pa tudi od slavni (imenitni), ker so si predniki naši slavo zadobili; Slavak in Slovak, Slavjan (po hrvaško, rusko in poljsko) in Slovan (po česko) je enako, ravno tako Slovenec ali Slovinec. (O tem je pisal J. P. Šafařik: „starožitnosti Slovanské“ in Jan Kollár: „Slava bohyně.“)

Slovani so narod največega števila v Evropi, zakaj vseh se šteje okoli 80 milijonov, malo da ne deseti del celega človeškega rodú. Imajo pod seboj polovico Evrope in kos Azije.

Slovani imajo v zgodopisji človeštva visoko mesto. Od nekdaj so spadali k tisti vrsti narodov, ki stanovitne prebivališča imajo, različni od kočovnikov ali pastirskih ljudstev in so prišli do take stopnje omikanosti, kakoršno nepokvareni narodi po prirojeni (naravni) poti v dolgem prehodu časa sami od sebe doseči zamorejo.

Prirojeno naravo Slavjanov hvalijo sami sovražniki njihovi, po kterih spričbah so bile prostota brez hudobije in zvijačnosti, odkritoserčnost in občutljivost poglavitne znamnja njih zaderžanja. Ta duh je prešinil tudi vse njih zakone in pravice, vero, življenja način in vse šege in navade.

Domače življenje Slovanov izkazovalo se je z mnogimi tihimi krepostmi ali čednostmi (Tugend, cnost po česko): oni so bili delavni, trudoljubni in neprevzetni, krotki in pobožni ljudje in so ljubili nedolžne družbinske veselice.

Pri Slovanih je bil najpoglavitniši način preživljenja poljodelstvo in gospodarstvo (kmetija), ko pervinski in najvikši njih element (živel), iz kterega so se še le vsi drugi razsnovali; vse je pri njih kazalo na to opravilo, vse mu je primerjeno bilo.

Slovani so si zidali hiše, v kterih so stanovali. Način njih zidanja ali stavbe je bil kmetijskemu življenju kar priležen; hiše so bile precej ena od druge postavljene, tako, da je vsaka rodovina v sredi svojih njiv ali zemljiš prebivala.

Dasiravno Slovani pri svojih poslopjih niso imeli ne ključavnice ne zapahov, vendar pri njih tatvine in ropa ni bilo, kakor to sami nemški pisatelji spričujejo.

Zvunaj kmetijstva so se Slovani pečali tudi z obertnostjo in rokodelstvom; sosebno pa so bili dobri tesarji, kovači in zidarji, ter so v delanji ladij ali brodov, in rudništvu nevsakdanjo ročnost dosegli; zato so jih ne le Avari, ampak celó Greki pri delanji ladij radi vpotrebovali, in v tem so tudi Rimljane prekosili. Mnogo narodov se je tako kaj od Slovanov naučilo p. r. Greki, Rimljani, Avari, Madžari in Nemci.

Zraven oranja, čbeloreje, pastirstva in lova, s kterim so se Slovani v miru pečali, so kazali oni povsod nagnjenje k trgovstvu in kupčii, kakor se je že v najstarišem času véliki del kupčije med Azijo in zahodno Evropo sosebno v slovanskih rokah znajdel.

Sosebno kupčija z jantarom (Bernstein) je bila iz početka le v roki Slovanov; ravno tako so prepeljevali kože, žito, med, vosek, izdelke lesa itd., nasproti so jemali v zameno zlato, srebro, svilo, orožje itd. To se je godilo večidel po južnem in severnem morji slovanskem (jadranskem in baltiškem), po Donavi, Dnjepru in Berezini, po Labi (Elbe) in Visli (Weichsel) in drugih rekah.

Nasledek trgovstva je bil pri Slovanih sosebno ta, da so vstale med njimi v lepem številu kupčijske mesta, ki so od starodavnih časov mnogo ljudstva, cvetečo obrtnost in dokaj bogatstva imele. Te mesta so pa bile po lastnosti ravne in z gojzdi obraščene zemlje večidel iz lesa storjene.

Mesta slavne bodi si zavoljo kupčije in bogatije, bodi si zavoljo vere in mogočnih hramov (vež) in drugih imenitnih poslopij so bile naslednje: Orekunda (Arkona), Vineta, Volin, Retra, Starigrad, Děvin, Solun, Srěm, Beligrad, Novgorod, Kijev, Moskva itd.

Oskrbovanje starcov, bolnih in ubogih je bila prva dolžnost in občna čednost Slovanov; in zato se v njih deželah ni vidilo ne beračev ne potepuhov, kakor se še današnjega dné nobeden ne najde v Černigori in na Srbskem, v slovanskih od ptujšine še ne navdanih deželah.

Nenavadno njih prijaznost in postrežljivost do ptujih (prišelcov) in gostov, izvirajočo iz prirojene dobrotljivosti slovanskega ljudstva in žlahtnosti srca sami njih sovražniki močno povišujejo, in pripovedujejo, da so veliko skrb imeli, jih prehraniti in iz mesta do mesta, kamorkoli so se namenili, jih prevozovali, kakor se še zmirom v grško-slovanskih deželah p. r. v Bulgarih godi.

Stari Slavjani so imeli ajdovsko (pagansko) vero, so pa vendar častili edinega najvikšega Boga, stvarnika nebes in zemlje, zraven kterega so tudi drugim manjšim bogovom, ko posrednikom med seboj in unim najvišjim, darove (žertve) prinašali, obstoječe v živini, ovcah in drugih živalih in plodih zemeljskih. Ravno tako so imeli vero na neumerjočnost duše in na prihodnje plačilo za dobre in hudobne dela po smrti.

Najpoglavitniši njih bogovi so bili: Perun ali Pirom, gospodar groma in bliska; Svatovit ali Svantovid, Sventovid, bog svitlobe in solnca; Prove ali Prono, bog pravice; Radegast ali Rodhost, bog vojske in gostoljubnosti; Belbog in Černobog, eden vir vsega dobrega, drugi vsega zlega.

Najimenitniše boginje slovanske so pa bile sledeče: Živa, boginja hrane, vertov in poljskih plodov; Lada, boginja ljubezni in zakona; Morana, boginja smrti; Slava, boginja ognja, bleska in slave, od ktere bi po mislih nekterih ime Slavi ali Slovani priti utegnilo.

(Dalje prihodnjič.)

Prislovice narodne jugoslavenske. *)

Tko može biti svoj, neka ne bude tudj (tuj)!
Tvoja ti je kuća prostrana!
Moja kućice, moja slobodničice!
Neima brata, dok ne rodi majka!
Tudje ne mrzi, al svoje ljubi!
Gdje brat bratu ruku pruži,
Ondje dom i rod ne tuži!
Težko onom, čiji lonci očekivaju začin iz susjedstva!
O moj kume, neuzdaj se u me, nego u se i u svoje kljuse!
Bolja svoja koljeba, nego tudja palaća!
Svaka ptica leti u svoje jato (gnjezdo)!
Tudje ruke neizčesaše sraba!
S tudja hata (konja), u sried blata (pada se)!
Pomisli, pak učini!
Izpeci, pak reci!
Žežen (trd post) kašu hladi!
Tko radi, Bog ne brani!
Kako si tko prostre postelj, onako spava!
Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari!
Tko je ranjen, traži melema (išče flaštra)!
Tko nepriznaje brata za brata, priznat' će tudjinu za gospodara!

*) Ti hrvaški pregovori so tako lahko razumljivi, da se nam ni treba zdelo prestavljati jih v naš slovenski jezik.

Težko svagdje svome brez svojega!
Nije ti samo ono brat, što ti ga je rodila majka, nego tkogod ti je dobro rad!
Gledaj s kim ćeš u sprež!
Kad se bratska srdca slože,
I olovo (svinec) plavat može;
A nesloga kad zavlada,
Isto perje na dno pada! —
Gdje pamet vlada, ondje se ne strada!
Gdje su same strasti, ništ' nemože cvasti!
Tko nas razdružuje, podsieca nam žile!
Bog pomože oraču, a ne spavaču!

Pogum.

Nevarno je,
Če se približa kuga nam,
Uname se ko ognja plam; —
Nevarno, kadar vojska vstane,
Vojakom seče hude rane.

Nevarno je,
Na màh če burja se napnè,
Spod neba strašen ogenj žgè —
Tù trese gospodar se barke,
Tam žene veter plamne žarke.

Nevarno je,
Če glas „svoboda!“ sproži se!
Zatvora ljudstvu se odpre,
Skoz njo da razuzdanost šine —
Prej plamna moč, ko taka, mine.

Nevarno je!
Pa vem nevarnost večo še,
Če u skušnjavi človek je:
Mu zmagati je nemogoče
Si misli, raj' v nevarnost hoče.

Nesrečnik je —
Ne truplo samo si razdrè,
Kaj več — on dušo si zatrè; —
Ne misli pa, da druge zmage,
Ko trdne volje, manj so drage.

F. J.

Kratkočasnica.

Medved in tat.

Nekega Italijana po Ogerskem z medvedom in opico (merkvico) potujočega mrak vjame, ko je s svojo družino ravno do nekega mlina prišel. Italijan prosi mlinarja, da bi ga on z njegovo družino čez noč v hišo vzel. Mlinar na to reče: „Tebe in opico bi mogel prenočiti, ali kam z medvedom?“ Italijan zapazivši svinjak blizo mlina, reče: Medveda bodemo v svinjak zaprli, ako je prazen.“

Mlinar: „Ni prazen, pa prav imaš, zjutraj hočem svojo debelo svinjo zaklati, in za nocoj jo hočeva v kuhinjo spraviti, medveda pa v svinjak djati.

Kakor rečeno tako storjeno.

O polnoči začujeta mlinar in Italijan nek strašen jok in stok in klicanje na pomoč. Obadva vstaneta in ideta gledat, kaj da je? Spet zaslišita glas — iz svinjaka: pomagaj, kdor je živ! o pomagaj, kdor je živ! o pomagaj, kdor more pomagati! za Božjo voljo!“

Mlinar povzdigne glas: „Kdo je? kaj je?“

Glas iz svinjaka: „Dragi moj kume! jaz sem! jaz tvoj kum (botr) in sosed J.; vse ti hočem povedati, samo da mi pomagaš; za Božjo voljo! Glej, kume, jaz sem mislil nocoj tebi tvojo debelo svinjo ukrasti, pa vlazim v svinjak — za Božjo voljo! zgrabim svinjo za nogo, pa ona se v hipu v živega hudiča spreobrne; me zgrabi, se na me vsede, me gnjete in tlači, — ima dolge kremplje, me grize in češe (zaušnice daje) in kamor me prime, mi kos mesa odtrga; za Božjo voljo! pomagaj mi brate! reši me živega hudiča! nikadar več nečem krasti.“

Na to se Italijan oglasi, medvedu zapové, da naj človeka izpusti, in iz svinjaka pride. Tat pa je bil vesel, da je živ iz svinjaka prišel, akoravno je močno razpraskan in razmesarjen bil.

— V neki ulici se srečata dva znana žganjčarja, Anton in Blaže. Po navadnem pozdravljanji pravi Anton Blažetu: Blaže! kaj bi bilo, ako bi šla vsak en frakeljček slivovice pit; v „zlati luknji“ so predvčeranjem kaj dobro kapljico nastavili. — Ljubi Anton, mu odgovori Blaže, hodi ga le sam pit, jez ne grem s teboj. Čudeč se čez tak odgovor, reče Anton: kam pa čem to zapisati, da se ti danes žganjča braniš? — Blaže mu odgovorí: Prijatel, jez ne pijem žganja več, in to iz treh vzrokov: Je danes ravno leto in dan, kar so mi moja mati umrli, in sem obljubo storil, da ne bom več žganja pil, — drugo je to, da sem se zapisal v bratovšino, ki se nikdar ne dotakne žganja, in tretje je to, da sem ga — ravno pred pol ure že dva frakeljna spraznil.

Povabilo.

Vstreči mnogim željam Celjanov in daljne okolice položili so zdolej podpisani prošnjo pri c. kr. namestništvu v Gradcu, ter ji pravila predložili, po kterih bi smeli osnovati v Celji narodno čitavnico slovensko.

Slavno c. kr. namestništvo poterdilo je z odpisom dné 20. p. m. pravila ter dovolilo osnovo „narodne čitavnice“.

Pravila čitavnice priložene so današnjim „Novicam“.

S tem povabilom naznanujemo podpisani, ki smo tudi podpisali prošnjo za dovoljenje čitavnice, da nam bo prepustil konec prihodnjega mesca gospod Balant v Celji (zum Mohren) 2 prostorne sobi, in da mislimo slovesno odpreti čitavnico na svečnico, to je 2. dné prihodnjega mesca, kar pa se bode po „Novicah“ pozneje še naznanilo.

Povabujemo tedaj vse prijatle mile naše slovenščine in naroda našega, da se obilno zapišejo v to občekoristno narodno družtvo.

Oglasiti se pa in plačati zamore za sedaj vsakdo osebno ali pismeno pri g. Franc Kapus-u, tergovcu v Celji.

Veliko laglje in hitreje pa bi se naberali družtveniki, ako bi vzel v roke to reč v vsaki okolici kak domoljub, ki mu je mar za uspeh čitavnice, kar se priporoča sosebno prečastiti duhovščini naši.

V Celji na sv. Štefana dan leta 1861.

Dr. Štefan Kočevar. Franc Kapus.
Ivan Žuža. Andrej Pirnat.

Dopisi.

Iz Zagreba. Sl. saborska pisarna izdala je poziv na podpis in predplačo na „Spise i dnevnik“ sabora hrvatskega letošnjega, ki bojo obsegali vse, kar je bilo predmet onega sabora od konca do kraja, pa tudi vse, kar so dovršili saborski odbori in pododbori in pojedini saborski članovi, pa se saboru zavoljo njegovega razpuščenja predložiti ni moglo. Saborski spisi, ki bojo najkasneje do konca januarja na svitlo prišli, bojo obsegali 4 zvezke, vsaki okoli 20 pôl. Cena jim je 6 gold., plačevalo se bo po sprejeti knjigi za vsaki zvezek 1 gold. 50 kr. nov. dn. Saborski dnevnik bode obsegal kakih 100 pôl. Na prvi razdelek tega dela je predplača odločena na 6 gold. 50 kr., na drugi razdelek pa podpisek (subskripcija) s 3 gold. 50 kr. Dela takošne važnosti z mnogo besedami priporočati ni treba — pravi poziv — naša povestnica malo ima saborov tolike važnosti kakor je bil 12. nov. 1861 razpuščeni zbor. — Naj tedaj

tudi „Novice“ naznanijo svojim bravcom Slovencom to zanimivo delo, da si ga izvolijo naročiti, ker po razglašenem pozivu tudi vredništvo „Novic“ prejema naročila. *)

Iz doljnega Štajarja 25. dec. L. — Mnogokrat me pot peljá v terg P — Čet. Nekega dné srečam na cesti fantiče, ki ravno grejo v školo, pa me pozdravljajo s prečudnimi besedami: „Klopt saj Jasus Krijstus“. Viditi deca, ki grejo v slovensko učilnico, pa človeka pozdravljajo tako čudno, vprašam jedno dete: „čuješ dete, kdo te učí, da tako pozdravljaš?“ a ono mi odgovorí: „v školi sem se navučil“. Vprašam ga dalje, jeli zná, kaj da to pomeni? al on ne zná, kaj da bi odgovoril. Ko se tako menimo, mi reče nek štajarsk seljak, ki je prišel za nami: „Gospod! bi le ne bilo bolje, ako bi tisti gospodje, kteri decu vučijo, kaj boljega vučili, ko po take laške reči“. In zares bi dosto več hasnilo mladeži, ako bi jo gospodje, ki podučevajo deco v omenjeni šoli, jo učili v toliko potrebnih rečeh po domače, pa ne v blebetanji besed — ne rečem jezika — kterih otroci ne razumejo. Jeli se ne glasí dosti lepše naš „hvaljen bodi Jezus Kristus“ (častitljiv pozdrav naših starih očetov) kakor pa gerdo popačeni in otrokom in drugim ljudém nerazumljivi „Klopt saj....“. Ako hoče biti to maslo nemške kulture, vedite, da tako maslo je brozga, ki ni vinarja vredna. Dosti bolje bi bilo, ako bi poredni fantalini, ki za ljudmí na cestah kamenje lučajo, se učili po domače čednega sponašaja, kakor da se mučijo z besedami, ki se jim toliko podajo kot zajcu boben!

Iz Celja 26. dec. — č — Tudi mi bomo slovensko čitavnico imeli. Pravila za ono nam je slavno deželno poglavarstvo z odpisom 20. novembra 1861 odobriti blagovolilo. Namen čitavnice je branje ali čitanje slovenskih, slovanskih in tudi drugih novin in knjig po potrebi sedanjega časa. Nadjamo se, da nam družnikov ne bode manjkalo, in ako Bog dá in pravična reč domača, bode čitavnica napredovala veselo!

Iz Celovca 26. dec. S letom 1862 začne v Celovcu izhajati preimenitna nabira slovstvenih izdelkov: „Cvetje iz domačih in ptujih logov“, in bo prinašalo v prvi vrsti v gladkih prestavah najboljše dela slovenskih in drugih novejih narodov, v drugi pa pod naslovom „Hellada in Roma“ prevode grških in rimskih klasikarjev, da se bo slovenska mladina po domači poti do vira omike vodila, ob enem pa tudi domača literatura z večimi slovstvenimi deli bogatila. Vsacih šest nedelj pride vezek ali snopič po 5 tiskanih pôl na svitlo; cena mu bo po naročilni poti 25 n. kr., po bukvarnicah 30 n. kr. (pozneje mu pa za tretjino skoči). Naročnina se bo odrajtovala po sprejemi vsakega zvezka; samo tisti naročniki, ki hočejo posamezne knjižice, poštnine proste, po pošti prejemati, naj pošljejo za prve 4 vezke 1 gold. 24 nov. kr. ali za celo leto (to je, za 8 vezkov) 2 gold. 48 nov. kr. Kdor pošlje 10 naročnikov, bo dobival 11. iztis po vrhu. Naročila prejema vredništvo „Slov. Glasnika“ v Celovcu. Ako bi pa naročniki kakih 10 ali 12 snopičev na leto želeli, naj se mu naznanijo, morebiti se dá njih željam v kratkem vstreči. Začetek stori sloveča Fr. Schillerjeva drama „Vilelm Tel“, ki jo je prelepo poslovenil g. Fr. Cegnar. Sledile mu bodo izvrstne prestave druzih imenitnih del grških, latinskih, slovanskih in nemških pisateljev. V zaupanji na pripomoč vseh rodoljubov nastopi „Cvetje“ okoli sred mesca januarja prvikrat svojo pot po slovenskih okrajnah. Naj najde povsod obilo podpore, da more dolgo let na svitlo prihajati in domače slovstvo bogatiti! **)

*) Naj se častiti gospodje, ki se mislijo naročiti, podvizajo z naročilom, ker za podpisek odločeni čas je kratek. Vred.

**) Prav iz srca želimo hvalevrednemu započetju obilen uspeh, ker od ene straní bo lepo gradivo podajalo čedalje više omike našemu narodu, od druge pa je djansko kazalo, kaj premore jezik slovenski. Vred.

Na Vačah 21. dec. Dragi Šen-Peterski farani! Ker je bila Vaša zahvala za mojo kratko delavnost pri Vas po naših „Novicah“ deleč po širokem svetu očitno oznanjena in po njih ob enem razglašena bila moja pohvala, Vam še jez po ravno tem potu odkritosrčno povračujem ljubavo in spoštovanje Vaše. Zagotovljam Vas, da se Vas, akoravno nas loči gora in plan, in nas mejé sinje Save peščeni bregovi, z veseljem spominjam vseh tistih, ki ste moje svete, pred Bogom in pred ljudmí opravičene, namere in prizadetja umeli. Vest mi je priča, da sem vedno Vaš dušni in telesni prid zahteval, da bi dosegli svoj visoki poklic kakor kristjani, pa tudi vkljub vseh protivnih zagonov in opovér dospeli do tistih pravic, ktere nam je že zdavno zagotovila slovesna beseda presvitlega cesarja našega, in ki nas iz blebetavastih, v povoje povitih otročičev imajo prestvariti v svobodne in srečne možake ustavne Avstrije. Za oboje delajmo nevtrudljivo vsak v svojem stanu, Vi, dragi moji! v beli Ljubljani, in jez, kodar me bo vodila previdnost Božja. Srčno me bo veselilo, če bom z visocih gorá na Vas vidil sijati milejšega solnca zlate žarke; srce pa me bo bolelo, če se Vam vzhajajoča zora skrije sopet za oblake. Bog z Vami! Stojimo za vero! Čujmo za domovino!

Vaš Matija Torkar.

Iz Ljubljane. — k Na sv. Štefana dan zvečer so imeli udje katoliške rokodelske družbe po svoji stari navadi veselo večernico. Praznovali so „božični kres“ v družbenih sobah, ktere so bile primerno ozaljšane in razsvitljene. Popevalo in deklamiralo se je po slovenski in nemški, ker družbeniki rokodelci so slovenskega in nemškega naroda. Med slovenskimi pesmi so bile najlepše „Pastirska“ (stara božičnica), „Lipica“ (narodna) in „Veselja dom“. Izmed slovenskih govorov so bili poslušavcom najbolj všeč „Slovencom očetnjava“, „Gorska žena“ in „Lesena riba“. Izmed nemških pa je bilo posebno kratkočasno: „Schneidermeisterstück“, „Müller und Schneider“, „Freund in der Noth“ in „Hausherr und Wohnparthei“. Le škoda, da ni dvorana prostorneja, ker to, kar spada bolj v igrališčno vrsto, se bolje od deleč gleda kot zlo na tesnem. Ko je bilo to dokončano, se je začelo srečkanje, po kterem so se delili božični darovi, ki so jih mili dobrotniki in dobrotnice tudi letos prav obilno zložili. Večerna pesem „Ave Marija“ je sklenila to domačo veselico, pri kteri so bili tudi svetli knez in škof, prečastiti gg. deželni c. kr. poglavar, deželni glavar, mestni predstojnik in še več drugih gospodov in gospej iz vseh stanov. — Srčno želimo, da se koristna družba vedno bolj razširja in po domače izreja pod krepkim vodstvom nevtrudljivega vodja gosp. prof. dr. Vončina-ta, ki jo z ravno tako očetovsko ljubeznijo še dandanašnji oskrbuje kot prvi dan njenega ustanovljenja. Slava trdnemu značaju!

Iz Ljubljane. Na sv. Štefana dan je bila druga „beseda“ v čitavnici naši. Bila je dvorana še bolj polna kot prvikrat in rekli bi, da še skor bolj kot s prvo „besedo“ so bili družbeniki z današnjo zadovoljni. Le resnico povemo, ako rečemo, da so spet gospodje, ki so peli ali sicer igrali, mnogo mnogo src razveselili. V zboru (koru) se je pélo troje lepih pesem, namreč Toman-ova „Na razhodu“, ki jo je složil g. Gr. Rihar, — „Popotnica“ srbska in pa Koseskova „Vojaška“ z napevom gosp. J. Fleišmana. Samopeva sta bila: „Sercu“ Vilharjev, in „Ukazi“ Kamilo Mašek-a; z obema je krasni glas g. Fr. Vidic-a globoko segel v srca poslušavcev. Dvopev „Moje jutro“, „Moje drago“ po napevih J. Padovcovih zložen od G. Mašeka in popevan od slavnoznane gospodične, ki se je že v prvi „besedi“ vsem prikupila, in g. Ant. Jentel-na, izverstnega tenora, je tako ploskanje izbudil kakor češki četverospev „Pod oknom“ od J. Škraupa, da ni bilo pred mirú, dokler se ni uni in ta ponovil. To so bili prekrasni glasi, ki so četverospev peli! Pa tudi napev te večernice je tako lep, da ga priporočamo vsem čitavnicam. Namesto deklamacij smo slišali danes „Parlament slovenski“, v kteri mični

kratkočasnici se je sklenilo, naj govor naš bode tak, kakor je pisanje. Smeha je bilo popokati, ko je en govornik za drugim (bilo jih je 12 poslancov iz mnozih okrajn) vstajal in trdil, da narečje njegovega kraja je najlepše in si je to dokazati prizadeval v krajšem ali daljšem govoru. Parlamenta predsednik je prav izurjeno vodil debato, dokler ni večine dosegel za gori omenjeno pravilo. Res posebno radovanje je izbudila ta kratkočasnica, ki pa ni čisto brez dobrega nauka, namreč tega (o kterem se je v „Novicah“ že mnogo govorilo, pa se bo še), da v očitnih govorih zborov je treba narečju svojega kota slovó dati in govoriti čislo slovenščino, kakor se piše. — Današnjo besedo je pa še posebno poslavil gospod A. Lombardi z svojo izvrstno umetnostjo na klaviru. Tri reči je igral tako mojstersko, da je bilo vse zamaknjeno, ko je glasovir pod njegovimi rokami ali kot slavček ljubko pél ali kot vihár vršel. Vse je bilo še mlademu mojstru hvaležno za prekrasni dar njegove umetnosti. — Gosp. prof. Nedvedu pa gré spet preserčna hvala za izvrstno vodstvo muzičnega dela današnje „besede“. — Po „besedi“ je veliko družbenikov v čitavnici večerjalo in prav dobre volje bilo, ki jo je povikšal še pozdrav iz čitavnice reške.

— V nedeljo dopoldne je bil konecletni občni zbor čitavnice. Gospod predsednik ga je začel s kratkim ogovorom, v kterem je razložil poglavitno današnjo opravilo, to je, novo volitev čitavničnega odbora. Po kratkem naznanilu gosp. tajnika, kaj je dovršilo družtvo v preteklih dveh mescih, je razglasil gosp. dnarničar dosedanje dohodke in stroške družtvine; dohodki so znesli 2044 gold. 68 kr., stroški pa s tem vred, kar se je za triletno najemščino stanovališča plačalo, 1388 gold. 82 kr., tedaj je gotovine še ostalo 655 gold. 86 kr. Volitve so tako iztekle, da je prejšni odbor ostal razun tega, da po odhodu gospod prof. Macun-a stopi za tajnika v odbor gosp. J. Praprotnik, učnik mestne ljudske šole in vrednik „Šolsk. Tovarša“, in namesto izstopivših dveh odbornikov sta izvoljena bila gosp. dr. Vončina, profesor bogoslovja, in pa gosp. Mir. Vilhar, grajšak. — Z velikim veseljem je sprejel zbor naznanilo, da naš po celi deželi visokospoštovani gospod Fid. Terpinc so darovali čitavnici 100 gold.

— Družba na strelišču je tudi v nedeljo volila predsednika in odbornike. Kakor v čitavnici je bil tudi na strelišču izvoljen predsednik mestni župan gosp. M. Ambrož, čeravno je tù nasprotna stranka se zlo napenjala zoper njega.

— Teta „Triesterca“ ne dá mirú; vidi se na nji, da nektera stara baba je res od zlodja. Ker nam je „Triestčno“ rovanje že gnjusoba, smo sklenili molčati na vse nje laží; sedaj pa huska, da ji na nje poslednje napade nič odgovorili nismo, ergo: ne moremo nič odgovoriti! Ker mi nikoli ne „Triesterce“, ne „Tagespošte“ ne „Presse“ ne beremo kakor samo takrat, ko nam kteri prijatel pové, da kaj zoper „Novice“ v njih stojí, tudi ne vemo, kaj „Triest.“ vsaki dan bljuje. Če pa morebiti dopisun ljubljanski misli, da smo mu na tisto, kar so nam pravili, da je unidan bljuvala teta teržaška, odgovor dolžni ostali, namreč da ne Blaznik, ampak kmetijska družba je lastnica „Novic“, ponavljamo to, kar smo staremu grešniku že pred 10 leti v „Novicah“ očitno rekli, da kmetijska družba ni bila nikoli lastnica „Novic“, ampak gosp. Blaznik je bil izprva lastnik in je še zdaj, ker vsak pameten človek vé, kaj se pravi „Verleger“, kakor stojí zapisano v odpisu tadanjega c. k. deželnega poglavarja od 20. febr. 1843 pod štev. 249, ki ga hranuje kmetijska družba v svojih aktih. Blaznik je leta 1841 pod oblastjo Metternihovo za izdajanje slovenskega časnika prosil, pa to se je še le leta 1843 dovolilo, ko je kmetijska družba se za-nj potegnila in je celó rajnki nadvojvoda Janez njeno prošnjo podpiral. In rešena je bila ta zadeva proti temu, da je kmetijska družba mogla takrat vikši c. k. policijski oblasti vrednika imenovati. Gosp. Blaznik je bil v tadanjih okoljščinah vesel, da je družba to reč v roko vzela, ktero je le tako dolgo obderžala, dokler ni bilo treba kavcije vložiti. V kavcijo in sploh v stroške dnarne se kmetijska družba ni nikdar spušala in lastnik (Verleger) je odtistihmal vzel vse v svojo last po svoji založniški pravici. Leta 1848 bi bil mogel kakor vsak drug tudi Blaznik 5 ali 10 „Novic“ tiskati začeti kakor je res začel tudi „Slovenijo“, pozneje „Ljubljanski časnik“, kakor drugi „Vedeža“, „Prav. Slovenca“ v Ljubljani, in še celó v Novem mestu in Celji so se začeli časniki. Le neumnost tedaj starega grešnika zagovarja, ako je spet začel bloditi o piškavi reči. Le tudi neumnost starega grešnika zagovarja, ako ne vé, kaj so „Novice“ zadnje leta v dokladah izdale noter do „občne povestnice“. Le neumnost res starega grešnika zagovarja, ako ne vé, da „Novice“ tudi od začetka niso bile vkljenjene v samo kmetijske in obertnijske poduke. Le neumnost starega grešnika ne vé, da že leta 1844 pod cenzuro Metternihovo nam je bilo dovoljeno natisniti veličastno pesem „Slovenija“ Koseskega, ktero, če bi jo danes natisnili, bi denuncijanti ljubljanski upili „o waj geschrien“. Le neumnost starega grešnika ne vé, da „Novice“ niso nikdar premenile svojega značaja, ampak da so vseh 19 let ravno tisto pot šle, in da jih je teta „Triest.“ še predlanskim tolikrat „als ein wahrhaft ausgezeichnetes Blatt“ hvalila; pa kaj morejo „Novice“ zato, ako ne morejo vsakega za mestnega odbornika ali deželnega poslanca narediti! — To smo bili prisiljeni zastran lastninske pravice „Novic“ odgovoriti, pa ne staremu grešniku, o kterem vemo, da se nikdar ne bo spokoril, ampak le tistim, kteri teto teržasko beró, pa ne vejo, pri čem da so. Tudi čez „Zgod. Danico“ se je hudobno spravil stari grešnik; le čakaj „Šolski Tovarš“, tudi Tebe bo še vzel v klešče, — zakaj tudi Ti terjaš za slovenske šole narodove pravice; naš stari grešnik pa ne priznava novega časa in kar nam je ž njim zagotovljenega!

— Kakor slišimo, misli naš mestni gosp. župan presilno beračunstvo po mestu odpraviti in mestjane rešiti presilnih domačih in unanjih beračev, kterih se je toliko narastlo, da se ptuji ljudje, ki tega niso vajeni, ne morejo prečuditi. Mestjani bojo gosp. županu hvaležni, ako jih reši te nadloge, in vsak bo rad bogajme dal v dotično ubožno kaso, da bojo hišne duri saj enmalo mirú imele.

— Gosp. Gr. Krekove „Poezije“ so ravnokar v lični podobi prišle v Blaznikovi tiskarnici na svetlo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Za prevdarek dnarnih ministerskih predlogov od zbornice poslancov izvoljeni odbor se bo razdelil na 4 kampe: eden bo v pretres vzel stroške državne, drugi dohodke, tretji deržavni dolg, četrti valuto (veljavo avstr. dnarja). O teh sejah se bojo pisali kratki protokoli brez stenografov.

— Njih Velič. cesar pride 13. ali 14. jan. iz Benetk spet nazaj na Dunaj.

— Mnogo se govorí o premembah ministerstva, pa gotovega se nič ne vé.

Hrvaško. Iz Zagreba. Odbor narodnega kazališča (gledišča) je razpisal za leto 1862 3 darila: eno z 300 fl. za najboljo izvirno dramo, drugo z 200 fl. za najboljo izvirno veselo igro, tretjo z 160 fl. za najbolji prevod kakošne drame ali vesele igre. Do konca maja 1862 morajo dela gotove biti.

— Iz Reke — naznanja „Gosp. List“, da gledé na silno potrebo ljudskega nauka in omike, so ustanovili nedavno družtvo za razširjevanje ljudskih bukev v reški županii in pravila že predložili visokemu namestništvu, da jih potrdi. Glavna je stvar, da se obdarujejo s knjigami deca (otroci), ki se najbolje obnašajo v šoli in v keršanskem nauku; ako bo mogoče, se bojo obdarovali tudi od-

rastli. Utemeljitelji družtva plačajo berž 10 gold., drugi se zavežejo, da bojo prilagali vsako leto 50 kr. Večidel vse občine (soseske) so se vpisale za utemeljitelce, tako, da imamo že nad 500 gold. glavnice (kapitala). Kadar bojo pravila potrjene, jih bomo razglasili. Dobro bi bilo, da bi se tako posnemala ta stvar tudi drugod in se narod ob kratkem oskrbel s koristnimi knjigami.

Česko. Iz Prage. C. k. ministerstvo je dovolilo napravo loterije v dar Havličkeve hčerke. „Narod. Listy" razjasnujejo to dovoljenje s tem, da, ker se loterije ne napravljajo za privatne osebe, je ministerstvo dovolilo to loterijo le zatega voljo, ker je ž njo tudi sklenjena milodarnica za uboge česke pisatelje.

Ogersko. Vse uradnike, ki so poprej bili na Ogerskem, je vlada razvrstila v 3 vrste; eni so taki, ki so pripravni spet služiti in so le začasno brez službe (disponibel); tem se je tudi za leto 1862 zagotovila plača, ako bi se primerilo, da bi v tem času še ne stopili v službo; — drugi so taki, ki stopijo v pokojni stan in prejmejo penzijo, — tretji pa, ki so bili z nekolikšnim zneskom čisto odpravljeni.

Galicija. Cesarski ukaz od 19. nov. p. l. razdeluje Galicijo v dvojno administrativno okrajno: poljsko in rusinsko; deželno poglavarstvo za uno (zahodnjo) bo v Krakovi, za to (izhodnjo) pa v Lvovu. Po takem pravi „Ost und West" bojo Rusini v Galicii svojo politično veljavo zadobili in Poljaki in Rusini se bojo pred porazumeli kakor z vsemi slovstvenimi prizadevami. „19. novembra 1861 jim more tedaj res biti naroden praznik." — Ali bojo pa s tem Poljaki zadovoljni?

Beneško. Ni čuda, da iz druzih avstrijanskih dežel zginujejo novi krajcarji (soldi) in se stekajo pri nas in na Laškem, ker imajo tukaj popolnoma veljavo centezimov; za 100 soldov se dobí 1 gold. srebra. V takih okoljščinah nobena prepoved nič ne pomaga.

Laško. Ministerstvo turinsko je v hudi zadregi. Ricasoli se čedalje bolj nesposobnega kaže; grof Ponza di St. Martino pa noče drugač sprejeti ministerstva, ako se mu ne zagotovi, da najmanj za 3 leta se opusti vsa priprava za vojsko na suhem in na morji, in da se rimske in benečanske zadeve odložé za sedanji čas.

Prusko. Iz pastirskega lista, ki ga je škof poznanjski (Pozen) Przyłuski svoji duhovščini 6. dan p. m. razposlal, povzamemo važniši zapopadek, ki se tako glasí in kaže po škofovih besedah, da tudi duhovna dolžnost je skrb za domovino: „Ker so volitve za berolinski deželni zbor pred durmi, povzdignemo svoj glas, da Vas opominjamo dolžnosti Vaših o tej zadevi. Težavni časi so, v kterih živimo, in težavne so dolžnosti, ki jih imamo spolniti. Zato je treba vestno prevdariti vse, kar blagor cerkve, blagor države cele in še posebno domovine naše poznanjske od nas terja. Nakladamo Vam tedaj dolžnost, da se po nobenih posvetnih razlogih ne daste preplašiti, da bi se ne vdeležvali važnih zadev, v ktere nam je državna ustava pot odprla. Ne, da bi se kdo odtegnil od volitev, ali da bi nečimern bil pri tem. Vest nas veže vse državljane, da se jih udeležimo. Volíte možé, ki so udani sveti cerkvi, nje pravice zagovarjajo in branijo sv. očeta. Kakor pa moramo ubogati besede Izveličarjeve: „dajte cesarju, kar cesarju gré" in se ravnati po nauku sv. Pavla, da moramo spoštovati predstavljeno gosposko, tako pa tudi moramo v zvestem spominu imeti srčno ljubezen do starodavne svoje narodnosti in poganjati se za svoj jezik, svoje šege in zgodovinske sporočila. Toliko bolj Vas pa moramo tega opominjati, ker se od druge strani čujejo nasprotni glasovi, kteri ne razločujejo, kaj je pravo in pošteno, kaj pa je pregrešno in napačno, ter so celó tako hudobni, da ljubezen do naroda črtijo kot ajdovsko občutje! Kadar greste tedaj k volitvam, ne pozabite zapovedi kristjanske ljubezni. Bodite složni, jasni in zmerni. Ogibajte se neslogi, kajti vsako proti sebi razdvojeno kraljestvo je razrušeno, in vsako mesto in vsaka hiša, ki je razdeljena proti sebi, ne more obstati.": (Matevž XII. 25.)

— Deželni zbor je sklican na 14. januarja. Ustavno življenje je pri nas tako mlačno, da ne vemo, ali smo krop alí voda.

Rusovsko-Poljsko. Iz Varšave piše „Čas", da je deželno poglavarstvo ukazalo vsem fajmoštrom, naj odprejo spet že dolgo zaprte cerkve, pa nobeden noče ta ukaz ubogati.

Srbska Vojvodina. Iz Karlovc 20. dec. Pogreb patrijarha Rajačića je bil slovesno znamenje, kako visoko spoštovan je bil ranjki vladika po celi deželi. Govor škofa Maširovića se je globoko vtisnil v srca vseh pričujočih zlasti pri tistih besedah, ko je govornik opomnil stanovitnost rajnega patrijarha v brambi narodnih pravíc.

Iz Moldave in Vlahije. Iz Bukurešta 23. dec. Mesto je razsvetljeno; knez razglaša edinstvo (unijo) knežij; skupščina je v Bukurešt poklicana 24. januarja. Zbornica je enoglasno glasovala za zahvalnico.

Pozivi na naročbo.

„Pozor".

Pozor. Ovaj je politički list i za kratko vrieme stekao takovo ime u Jugoslavenstvu, da mu ne treba osobite preporuke. Budući neodvisan mogao je bez obzira zastupati interese hrvatskoga naroda i prava trojedne kraljevine. Uz to mu je varda bila zadaća i negledeć kojekakvih protivštinah, nastojati oko porazumljenja bratinskih plemenah na slavenskom jugu; jer mu je uredničtvo osvjedočeno bilo, da je samo slogom srodnih živaljah moguće odoljeti navalom tudjinstva.

Predplatnina na pol godine poštom 9 gold., na četvrt godine 4 for. 50 novc. Predplatnina ima se u frankanih pismih odpraviti na odpravništvo „Pozora" u Zagrebu u grčkom sjemeništu.

ВИДОВ ДАН,

политичне српске новине у Београду, издає и уређує Милошъ Поповићъ.

„Видов Дан" излази три пута преко недељ, Уторникомъ, Четвртномъ и Суботомъ на вече, на великомъ табаку као што су обично журнали европски, и стає у Аустріи: На годину 14 фор., на по године 7 фор., на четврть године 3 фор. 50 нов., на месецъ дана 1 фор. 17 нов. рачунаюћи све у банкнотама, а съ примедбомъ, да штемпларину мораю доплаћивати сами уписници.

NB. Наручбине примаю и све ц. кр. поште; али на поштама мораю се полагати цванцике и цена є далеко већа. Безъ новаца не прима се никаква наручбина, а новци се шилю у наплаћенимъ писмима Администаціи „ВИДОВА ДАНА" у Београду.

Žitna cena

v Ljubljani 30. decembra 1861.

Vagàn (Metzen) v novem dnarji: pšenice domače 6 fl. 54. — banaške 6 fl. 54. — turšice 4 fl. 54. — soršice 5 fl. 10. — rež 4 fl. 50. — jećmena 3 fl. 87. — prosa 4 fl. 15. — ajde 3 fl. 90. — oves 2 fl. 10.

Kursi na Dunaji 30. decembra.

5% metaliki 66 fl. 10 kr.	Ažijo srebra 40 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 81 fl. 50 kr.	Cekini 6 fl. 69 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.